

Nr 248

Av fru **Segerstedt Wiberg**, *angående samarbete med de nordiska länderna.*

(Lika lydande med motion nr 321 i Andra kammaren)

Nordiskt samarbete har sedan länge bedrivits utan någon fastare organisatorisk ram. Det har framför allt utmärkt sig — icke minst då en jämförelse med de kontinentaleuropeiska samarbetsformerna, främst de, som tillämpas i EEC — av stor formlöshet och en aversion mot alla åtgärder som på något sätt kan binda länderna och minska deras rörelsefrihet. Det enda samlande organ som finns på området, Nordiska rådet, har också tillagts endast rådgivande funktion. Det har icke möjlighet att träffa några beslut som blir bindande för länderna. Den allmänna samarbetsöverenskommelse, som ingicks 1962 och som går under benämningen Helsingforsavtalet, karaktäriseras likaledes av att den endast i ringa utsträckning förpliktar länderna till något aktivt samarbete. Den pekar endast mera allmänt ut vägen. Även överenskommelsens stadgande om själva samarbetsformerna måste betecknas som vaga och konturlösa.

Under senare år har emellertid, icke minst under intryck av erfarenheterna utifrån, röster höjts för att föra in det nordiska samarbetet i fastare former. En utveckling i denna riktning har befordrats av att Nordiska rådets rekommendationer på många håll av regeringarna uppfattats som meningsyttringar av en samfällid nordisk opinion som icke kan nonchaleras. Särskilt därför att Nordiska rådet oavlåtligt har rest frågor om ett närmare nordiskt samarbete på allehanda punkter har så småningom tanken på ett närmare och mera förpliktande samarbete mellan länderna vunnit terräng. De politiska ungdomsorganisationerna har t. ex. undantagslöst uttalat sig här för.

Efterhand har också motviljan mot samnordiska organ med viss beslutande funktion givit med sig. Efter åtskilligt meningsutbyte har överenskommelsen om Nordiska kulturfonden kunnat undertecknas i oktober 1966. I fonden, som trätt i verksamhet från och med 1967, utövas beslutanderätten över de medel som staterna ställer till fondens disposition av en samfällid styrelse genom majoritetsbeslut. Än mer anmärkningsvärt är kanske att de fyra nordiska länderna (Island deltagar ej) kunnat ena sig om att utse en gemensam chefsförhandlare i den s. k. Kennedyrondens slutskede till vilken de fyra länderna överlämnat rätten att gemensamt besluta å allas

vägnar. Detta handelspolitiska samgående med en överstatlig toppfunktionär synes redan ha givit praktiskt utbyte. Även på andra områden finns samnordiska organ med vissa överstatliga funktioner. Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg administrerar sålunda verksamheten vid denna läroanstalt, tillsätter tjänster vid denna m. m. på samnordisk grund. Styrelsen för den nordiska hushållshögskolan äger meddela en samnordisk examen, som icke har någon nationell anknytning utan blir omedelbart gällande i berörda nordiska länder. Ett annat intressant exempel är den form, som valts vid administrationen av den samnordiska paviljongen på världsutställningen i Montreal. Här har beslutanderätten överlämnats till ett kollektiv på fem personer bestående av de fem ländernas generalkommissarier för utställningen som fått full frihet att besluta om utställningens nordiska del.

Av stort principiellt intresse är den gemensamma nordiska klagoinstans för patentsaker som för närvarande utredes av nordiska kommittéer. Dessa torde nu ha kommit så långt att förslag till en konvention om en sådan domstol finns utarbetad. Detta domstolsorgan kommer att få en klart överstatlig kompetens.

De anförda exemplen visar hur man har på skilda punkter empiriskt sökt treva sig fram. Dock har man hittills dragit sig för att på mera traditionella och administrativt centrala områden pröva i vad mån samnordiska organ skulle på ett mera effektivt och arbetskraftsbesparande sätt kunna ombesörja olika offentliga funktioner än fem nationella. Otivelaktigt är det så att det på en mängd områden i Norden utföres ett omfattande dubbelarbete. I varje land har man byggt upp en nationell administration för fullgörande av vissa begränsade uppgifter. Icke minst där det gäller kontroll av att varor icke är hälsovådliga eller ur någon annan synpunkt farliga skulle det i många fall vara tillräckligt med att varan granskades på ett ställe i Norden. Nu finns det kontrollinrättningar som utan större praktisk nytta företar enahanda kontrollprov beträffande samma vara. Även på många andra fält, inte minst inom kommunikationsverken, skulle en gemensam administration kunna leda till betydande besparingar. En koordinering av arbetet inom sådana internationellt inställda myndigheter som luftfartsverken skulle säkerligen med fördel låta sig göra.

Man kan fortsätta dylika undersökningar på andra områden. Ett fält där nu ett omfattande dubbelarbete utföres är u-landsbiståndet. I alla nordiska länder har det byggts upp omfattande, delvis mycket omfattande, administrativa apparater som parallellt utför likartat arbete. Just på u-landsområdet förefaller internationella intressesynpunkter särskilt malplacerade. En samslagning av dessa myndigheter skulle säkerligen leda till betydande rationaliseringsvinster och medföra att avsevärda belopp, som nu går åt till inhemsk administration, i stället skulle kunna komma sitt egentliga ändamål, u-länderna, till godo.

Det är svårt att här göra framsteg. Det är begripligt, ty på alla fält finns nu väletablerade och inarbetade byråkratiska apparater som känner sin existens hotad av tanken på att till någon del ersättas av samnordiska organ. Myndigheterna har också hittills lyckats framgångsrikt bekämpa alla förslag som skulle kunna hota den egna existensen. Hur stora vinster som dock här står att vinna kan bäst illustreras med en hänvisning till det nordiska gränstullsamarbetet — unikt i hela världen. Här insåg några fördomsfria personer i tullförvaltningarna det meningslösa i att två länder hade en talrik personal på ömse sidor av en gränslinje för fullgörande av likartat arbete. Åtskilliga miljoner sparas nu årligen på att gränstullstationerna kunnat sammanslås. Här var det administrationen själv som gick i spetsen med ett gott initiativ.

Med hänsyn till det starka motstånd som rationaliseringsförsök av denna art erfarenhetsmässigt i allmänhet möter från en vanligen konservativ byråkrati, som slår vakt om sina nuvarande förhållanden, är det nödvändigt att initiativen kommer uppifrån. Det måste från statens sida uttalas, att man är inställd på att försöka pröva nya arbetsbesparande vägar. Blott sakligt tungt vägande invändningar bör här vinna beaktande.

Det finns i och för sig icke anledning att stanna vid centraladministrationen i denna sak. Även då det gäller de nordiska staternas inbördes samverkan på högsta nivå bör nya samarbetsformer övervägas. Också om man i och för sig kan ställa sig kritisk till Brüsselkommissionens verksamhet inom EEC, är det dock ett ofrånkomligt faktum att för fortsatta framsteg i mellanfolkligt arbete kan medlande överstatliga organ av denna typ ej undvaras. De hittillsvarande resultaten i EEC hade ej varit möjliga, om icke EEC-kommissionen oavslåtligen fört förhandlingar med medlemsstaternas regeringar och på grundval av vad därvid erfarits successivt lagt fram medlingsförslag som EEC:s ministerråd småningom kunnat acceptera i kompromissens tecken. Avsaknaden av likartade organ inom det nordiska samarbetet, vilka i besvärliga frågor skulle kunna fullgöra en medlande funktion, leder ofta nog till att det ej går att uppnå enighet i viktiga frågor. Det är som att söka lösa en intressekonflikt på arbetsmarknaden utan tillgång till medlande organ. Mot bakgrund härav finns det anledning att överväga om det icke också på regeringsnivå kan finnas utrymme för nordiska organ av den typ som här beskrivits. De skulle av länderna få ett samfällt mandat att verka för utjämning av motsättningar mellan länderna.

Nu berörda frågor har länge diskuterats i kretsar intresserade för nordiskt samarbete. Föreningarna Nordens förbund har gjort uttalande till förmån för en utveckling i denna riktning. Hittills har emellertid föga blivit utfört på det politiska plan, där frågor av detta slag måste tas upp om det skall bli något resultat.

Tiden torde nu vara mogen att föra upp dessa frågor till debatt i folkförsamlingarna överallt i Norden. Regeringarna bör vinnas för att här ta

ett initiativ. Självfallet kan icke resultat nås från den ena dagen till den andra. Det blir emellertid allt tydligare att på längre sikt kommer Norden med i ett vidare europeiskt samarbete. Det blir i den stunden av största vikt att de nordiska länderna hunnit ordna upp och bygga ut sina inbördes samarbetsformer. Det är därför icke någon tid att förlora då det gäller att börja utredningen av dessa frågor.

Mot de här framförda tankarna kan invändas att tiden icke är mogen för dylika nymodigheter i våra grannländer. Utan deras medverkan kan självfallet icke något göras. Man skall emellertid icke vara för säker på att icke också i grannländerna opinionen undergår en rask förändring. Vem hade för ett år sedan trott det vara möjligt att de nordiska länderna skulle kunna ena sig om en gemensam chefsförhandlare i Kennedyrundan? Nya händelser på den europeiska scenen kan locka fram ett ökat intresse för nordisk samverkan på många håll.

Svenska regeringen bör taga upp de här behandlade frågorna till resone-mang med regeringarna i grannländerna för att se vad som kan göras i denna sak. Efterhand som europaproblematiken tränger på torde överallt insikten om att något radikalt måste göras för att förbättra formerna för de nordiska ländernas interna samarbete bli alltmer levande. Behovet av åtgärder tränger sig på.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte låta upptaga de nordiska samarbetsformerna på det offentliga planet till en allmän översyn och inleda överläggningar med de nordiska grannländernas regeringar om förbättrade organisatoriska samarbetsformer.

Stockholm den 25 januari 1967

Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)